

Kanonizacija Nakajime Atsushija: s periferije japonskega imperija v postkolonialni center

Klemen Senica

Gotovlje 189c, 3310 Žalec
klemen.senica@gmail.com

Članek kritično obravnava poskus definiranja prvega japonskega postkolonialnega avtorja, ki smo mu na Japonskem priča v zadnjih dveh desetletjih. V konstruiranju postkolonialne literarne (o)pozicije Nakajime Atsushija sodelujejo nekateri najeminentnejši japonski literarni zgodovinarji, na primer Sudō Naoto. Avtor prispevka ta proces problematizira, saj jo enači s tendencami zgodovinskega revizionizma, ki se razraščajo tako v japonskem političnem kot akademskem polju.

Ključne besede: japonska književnost / imperializem / postkolonializem / Mikronezija / zgodovinski revizionizem / kolektivni spomin / Nakajima, Atsushi

Dandanes etiketa imperialnega agenta pogosto vsebuje negativne konotacije, a ni bilo vedno tako. Kot navaja Howe (10), so ga še pred slabim stoletjem enačili z neustrašnim pustolovcem, junakom oziroma altruističnim delavcem, ki v skrbi za dobrobit drugih žrtvuje svoje želje. Na prelomu 19. in 20. stoletja so številni Evropejci z naklonjenostjo sprejemali ideje in prakse kolonialnih imperijev, saj je to pomenilo biti na strani močnejšega, trdi Lieven (4). Nič drugače ni bilo v imperialni velesili onkraj Sibirije, to je Japonski, ki je na vrhuncu svojih moči ob koncu leta 1942 štela 350 milijonov prebivalcev in se raztezala med Salomonovimi otoki na vzhodu do meje z Indijo na zahodu in do tropskih gozdov Nove Gvineje na jugu ter vse do Aleutov na severu. Eden od številnih agentov Velikega japonskega imperija (*Dai Nippon teikoku*) je bil tudi učitelj angleščine, kasneje državni uradnik in ljubiteljski pisatelj Nakajima Atsushi (1909–1942).¹ Mladostna življenjska izkušnja bivanja v kolonialni Koreji ga je tako močno zaznamovala, da je še leta po vrnitvi na japonsko otočje neusahljivo hrepenel po življenju na imperialni periferiji. Ko se mu je tako poleti 1941. ponudila priložnost, da se kot kolonialni uradnik naseli v Kororju, upravnem središču japonske Mikronezije, tedaj poimenovane Nan'yō guntō, je izziv

---

¹ Zapis avtorjevega imena v tej razpravi sledi japonski konvenciji – najprej priimek in nato lastno ime.

brez pomislekov sprejel, saj je slednjo pred odhodom v trope štel za svoj *locus amoenus*.

V obdobju kolonialnih imperijev je odhod v neznane tuje kraje vedno predstavljal določeno tveganje, podčrtuje Šmitek (9), »zastaviti je bilo treba vse svoje fizične in intelektualne sposobnosti, kajti dobitek je mogel biti velik, izguba pa katastrofalna«. Čeprav se na prvi pogled mogoče zdi, da je bila Nakajimova odločitev za selitev v Mikronezijo v mnogočem popolna polomija (Tierney 152), je takšna ugotovitev popreproščena. Nakajimi se sicer ni uresničila želja, da bi na pacifiških otokih okrepil svoje bolešno telo, vendar je izkušnja bivanja v oddaljeni koloniji odločilno vplivala na njegovo umetniško ustvarjanje (Ochner 49–50). Svoje sočutne poglede na mikronezijske staroselce in »radikalne« pomisleke o (ne)adekvatnosti japonskih kolonialnih politik je izražal že v pismih najbližjim in dnevniku, ki ga je pisal med svojim bivanjem na Palauu (Tierney 152–153), pa tudi v kratkih zgodbah, izdanih po povratku v metropolo. Kljub temu menim, da s povečevanjem njegovih dvomov o primernosti japonskih kolonialnih praks, ki so jih narekovale vladajoče elite v Tokiu, izvajali pa imperialni agentje širom Azije in Oceanije, ne gre pretiravati. Podobno kot za angleškega romanopisca Josepha Conrada (1857–1924) ugotavlja Said (25), in sicer da si verjetno nikoli ni zamišljal dejanske politične alternative imperiju, tudi v Nakajimovi noveli *Marijyan* – prvič je izšla leta 1942, danes pa jo nekateri štejejo za prvo postkolonialno delo v japonsščini – ni zaznati anarhistične želje po prevratu uveljavljenega družbenega reda. Poleg tega ni Nakajima nikoli javno nasprotoval ekspanzionističnim vojnem japonske cesarske vojske (Ochner 52).

Kot poudarja Said (56–57), morajo biti sodobne intepretacije literarnih reprezentacij vedno umeščene v zgodovinski kontekst njihovega nastanka, ki je v primeru Nakajime zagotovo tudi imperialen. Baskar (29) ga, sicer na primeru potopiscev, ponazori takole (poudarek v originalu):

Pripadnost potopiscev multinacionalnim imperijem in njihova vpetost v različne imperialne kontekste pomembno oblikujeta njihovo subjektivnost, vplivata na njihove temeljne podmene o »drugem«, na specifično njihove percepcije, na njihove potovalne navade itn. Takšno subjektivnost lahko poimenujemo *imperialni stil* [...] Perspektiva imperialnega stila ne zanika nujno obstoja etničnega stila, vendar gradi na podmeni, da imperialni okvir oblikuje subjektivnost in habitus veliko bolj, kot to dopušča nacionalistični pogled.

Pomembno vlogo pri Nakajimovi konstrukciji imaginarija o Mikroneziji in njenih prebivalcih je imel škotski književnik Robert Louis Stevenson (1850–1894).² Stevensonova življenjska izkušnja je Nakajimo tako pre-

² Pri nas je verjetno najbolj poznan kot avtor mladinske uspešnice *Otok zakladov*.

vzela, da se je odločil napisati roman oziroma kvazidnevnik o njegovem življenju z naslovom *Hikari to kaže to yume* (*Svetloba, sanje in veter*). Monografijo je osnoval na Stevensonovi korespondenci z umetnostnim kritikom Sidneyjem Colvinom (1845–1927), ki je bila kasneje zbrana v monografiji z naslovom *Vailima Letters* (1895), omenja Nobuko Miyama Ochner (42). Roman, sprva naslovljen *Tsushitara no shi* (*Tsushitarova smrt*), je bil leta 1942 celo nominiran za prestižno literarno nagrado Akutagawa, a je tistikrat niso podelili (Nakamura, »Colonizer« 34).³ Ko se je kmalu po oddaji rokopisa Nakajima odpravil v Mikronezijo, je nenehno iskal potrditve o njeni »eksotičnosti, neciviliziranosti«, ki bi čim bolj ustrezale Stevensonovim zapisom o Samoi. Nakajimova primarna naloga je bila sicer revidirati učbenike japonščine za mikronezijske osnovnošolce, vendar se je v pogovorih z lokalnimi učitelji hitro izkazalo, da večini veljavni popolnoma ustrezajo (Ochner 39, 41).

Ker je kmalu po prihodu v Mikronezijo ugotovil, da tudi klima na Palauu ne prispeva k blažitvi njegovih astmatičnih napadov, je začel obiskovati lokalne šole po sosednjih otokih. Odhod na teren in dejanski stik s koloniziranimi sta mu odstrla »emski« pogled na japonski imperij. Spoznal je napake v enem od najpomembnejših ideoloških aparatov države, to je šolskem sistemu. Zategadelj je postal izrazito zagrenjen, njegove sanje o idiličnem življenju v koloniji so se razblinile kot milni mehurček (Kleeman 52–53). Kot je razvidno iz Nakajimove korespondence z ženo, se je korenito spremenilo tudi njegovo dožemanje mikronezijskih staroselcev, saj je hitro dojel, da v vrtincu vojne bolj kot nove učbenike potrebujejo osnovne življenjske dobrine (Kawamura 151).⁴ Kot ugotavlja Ochnerjeva (40), so potovanja na otoke po Mikroneziji pomembno doprinesla k Nakajimovemu razumevanju raznolikih kultur tamkašnjih staroselcev in naravnih okolij, v katerih so bivali, a mu hkrati odčarala njegove predstave o »tropskem raj«.

Precej verjetno je, da sta oddaljenost od kolonialne metropole in življenje v drugačnem naravnem ter kulturnem okolju kolonije pri Nakajimi porodila občutek psihološke distance od sonarodnjakov, živečih na japonskem otočju. Po povratku iz Mikronezije, kjer je kljub drugačnim načrtom

³ Zgodbo je moč brati tudi kot alegorijo o japonski kolonizaciji Mikronezije; Stevensonov lik tako postane pripovedovalec sam, meni Tierney (155).

⁴ Seveda Nakajima ni bil edini, ki je razvil svojevrstno afiniteto do staroselcev s pacifiških otočij. Podobno naklonjenost do njih je moč zaslediti v kratki mangi Mizukija Shigeruja z naslovom *Sensō to Nihon* (*Vojna in Japonska*), ki je sicer izšla šele leta 1991. Penney dodaja, da v njej avtor opisuje lastno izkušnjo, ko je kot vojak cesarske vojske v času spopadov z ZDA na Novi Gvineji izkusil vso žalost in bedo vojne, pred gotovo smrtjo pa ga je rešila velikodušna pomoč domačinov, ki so mu bili pripravljeni pomagati navkljub dejstvu, da je japonska vojska predtem ubijala njihove poglavarje enega za drugim.

pred odhodom ostal le devet mesecev (Nakamura, »Colonizer« 32), mu je še uspelo dokončati zbirki novel *Nantōtan* (*Zgodbe z južnih otokov*) in *Kanshō* (*Atoli*) ter delno korigirati roman o Stevensonu, ki je navdušil tudi kritike (Ochner 42; cf. Tierney 155) in še vedno velja za njegov *chef-d'oeuvre*. Ker ni dočakal razglasitve brezpogojne kapitulacije leta 1945, lahko zgolj parafraziram pripovedovalčevo zaključno misel v *Mariyan*: le kaj bi porekel Nakajima Atsushi, ko bi slišal novico o razpadu imperija?

Življenje v kolonijah

Nakajima Atsushi se je rodil 5. maja 1909 v Tokiu, a sta se njegova starša ločila, ko je imel komaj dve leti. Do vstopa v osnovno šolo je živel z očetovimi starši v Saitami, nato pa se je preselil k očetu Tabitu (1874–1945), srednješolskemu učitelju japonsčine in *kambuna*, ki je tedaj poučeval v prefekturi Nara. V želji po boljšem zaslužku se je oče odločil poiskati delo v koloniji in leta 1920, zgolj leto dni po množičnem uporuh koloniziranih Korejcev, dobil službo v Keijōju, današnjem Seulu torej, kjer je Nakajima preživel precejšnji del svoje mladosti (Ochner 37, 38; Kawamura 147). Leta 1926 je z odliko maturiral na tamkašnji elitni nižji gimnaziji (Komori 230), nato pa se je vpisal na izjemno prestižno višjo gimnazijo v Tokiu, vendar je moral šolanje zaradi zdravstvenih težav po enem letu začasno prekiniti (Ochner 38). Podobno kot njegova mati, ki je zaradi jetike umrla stara komaj 35 let, je namreč Nakajima nenehno bolehal na pljučih, a zdi se, da ga šibko zdravje na začetku njegove ustvarjalne poti pri pisanju ni pretirano oviralo.⁵ Literarna dela je začel objavljati že v srednješolskih letih, ko so nastale nekatere njegove najzgodnejše kratke zgodbe, med njimi leta 1927 izdana *Aru seikatsu* (*Življenje*). Po diplomi iz japonske književnosti na tokijski cesarski univerzi se je leta 1933 zaposlil na dekliški srednji šoli v Jokohami, kjer je poučeval japonsko in angleško književnost, vendar se je leta 1940 zaradi ponavljajočih se bolniških odsotnosti odločil delovno mesto začasno zapustiti, a se po spletu okoliščin v prosveto nikoli več ni vrnil (Kleeman 46–47).

Če je Nakajima navdih za svoja zgodnja dela črpal iz lastnih izkušenj življenja na Korejskem polotoku, se je v zreli dobi ustvarjanja osredotočil na teme iz kitajske tradicije. V tem času sta nastali tudi njegovi najbolj znani kratki zgodbi *Sangetsuki* (*Zapisi o gori in luni*) in *Riryō* (*Li Ling*), ki sta pravzaprav alegoriji o križih in težavah pisateljskega poklica (Kleeman

⁵ Kot ugotavlja Dović (»Model« 75), je obstret mučeništva pogosto pomemben kano-nizacijski dejavnik; z njim se ujema tudi podoba Nakajime kot telesno šibkega in nenehno bolehnega literata.

49–50). Med letoma 1933 in 1935 je občasno pisal roman *Hoppokō*, ki pa je ostal nedokončan (Tierney 150). Nakajima se je nad Stevensonom navdušil poleti leta 1940 in začel hlastno prebirati njegova dela ter biografske zapise o njem (Kleeman 50). Poleg tega se je vseskozi zanimal za tuje jezike (Ochner 38) in obilo prevajal dela različnih evropskih avtorjev. Bolezenskim težavam navkljub je često potoval (Kawamura 149), a nikoli zunaj meja japonskega imperija, zato ga Tierney (150) označi kar za pristnega otroka imperija (*child of empire*). A ob tem ni odveč dodati, da so Nakajimove potovalne prakse, podobno kot tiste Antona Aškerca (glej Baskar 29), zagotovo pogojevali različni dejavniki, kot na primer sama geografska lega imperija, takrat prevladujoče destinacijske preference, geopolitična situacija itn.

Novica o izbruhu vojne z ZDA ga je dosegla med delovnim obiskom Saipana. Umrl je domala natanko leto kasneje, star komaj 33 let.

Mariyan

Podobno kot vladajoče elite ostalih kolonialnih imperijev tudi japonske niso bile imune na orientaliziranje koloniziranih, zato so se orientalistični diskurzi razvili v odnosu do vseh nejaponskih prebivalcev Azije (glej Nishihara, *China* 19; Robertson 43).⁶ Menim pa, da se v današnjih japonskih akademskih razpravah zavoljo že tako napetih zunanjepolitičnih odnosov s Kitajsko in Južno Korejo najbolj poudarja tisti orientalizem, ki je marginaliziral, esencializiral, homogeniziral itn. mikronezijske staroselce. V nasprotju s francosko ali angleško različico so bile japonske orientalistične prakse močnejše prisotne v popularni kot v elitni kulturi, trdi Yamashita (179). Primere orientaliziranja »inferiornih drugih« pa ni moč zaslediti samo v literarnih besedilih, ampak tudi v slikarstvu in glasbi (Nishihara, »China« 21), prisotne so bile tudi v gledališču. V poznih tridesetih in zgodnjih štiridesetih letih preteklega stoletja so tako v okviru ženskega gledališča Takarazuka nastajale revije s kolonialno tematiko, tudi tisto o Mikroneziji (Robertson 45).

Simptomatičen primer japonskega orientaliziranja Mikronezije je deški strip *Bōken Dankichi* (*Dankichijeve pustolovščine*), ki je v reviji *Shōnen kurabu* izhajal v tridesetih letih 20. stoletja. V njem avtor Shimada Keizō

⁶ Pri tem so moja teoretska izhodišča precej blizu Baskarjevim (25): »Empirično imamo torej opraviti z orientalizmi; ali drugače povedano: orientalizem ni dovolj monoliten, da bi ga bilo smiselno obravnavati predvsem v ednini. V različnih obdobjih in različnih krajih je diskurz o orientalskem Drugem privzel dokaj različne oblike, opravljal je različne funkcije in stregel različnim interesom, čeprav najpogosteje interesom imperializma in moči.«

(1900–1973) opisuje dogodivščine mladeniča po imenu Dankichi, ki nekega dne med lovljenjem rib zadrema v svojem čolnu in se prebudi na tropskem otoku sredi oceana. Po zaslugi svoje premetenosti in poguma, dodaja Kleemanova (17), hitro zavlada različnim staroselskim skupnostim na otoku. Poleg tega Dankichi na otoku vpelje institucije »civilizacije«, kot so šola, bolnišnica, pošta itn. Da bralec morebiti ne bi pozabil na njegovo poreklo, ga avtor vedno upodablja s čevlji na nogah in ročno uro. Najbolj preseneti dehumanizacija staroselcev, ki jih je sprva poimenoval po sadežih, vendar je kasneje v želji po poenostavitvi Dankichi njihovo klasifikacijo modificiral in jim na prsi pisal številke.⁷ Zavoljo pomanjkanja pristnih informacij o krajih, kamor je umestil svojo mango, Shimada bralcem podaja izkrivljeno favno pokrajine, in sicer leve, slone, žirafe, krokodile, orangutane, želve, kamele in ostale živali, ki jih je »uvozik« iz savanske Afrike in drugih predelov zemeljske oble (Kawamura 22).

Podobne vzorce orientaliziranja mikronezijskih staroselcev je moč najti tudi v Nakajimovi noveli *Mariyan*. Prvoosebni pripovedovalec, skoraž zagotovo pisatelj *alter ego*, tako na primer Mariyan opiše kot precej inteligentno, kar je po njegovem mnenju v nasprotju z etnično skupnostjo, ki ji pripada (Nakajima 80).⁸ S trenutno prevladujočimi normami, ki na (akademski) piedestal uvrščajo krilatico *vsí drugačni vsí enakopravni*, bi lahko takšne Nakajimove zapise o mikronezijskih »drugih« označil za rasistične, vendar se moramo v procesu analize literarnih besedil izogibati »dekontekstualizacijski zlorabi diskurzivnih formulacij in njihove razsežnosti rekonstruirati s pomočjo rekonstrukcije okolij, v katerih so bili izrečeni« (Kramberger in Rotar 24). Sklepam, da je na Nakajimovo percepcijo Mikronezijk vplivalo tudi pisateljevo navdušenje nad slikarjem Paulom Gauguinom (1848–1903), ki ga je v Evropi vztrajna, a lažna podoba libertinizma pacifiških otokov popolnoma zavedla, zato je zapustil družino in stalno zaposlitev ter se odpravil živeti v »eden« (Pagden 119).⁹

Ker se je Nakajimov imaginarij Mikronezije tako eksplicitno navdihoval pri evropskih umetnikih in bil ustvarjen davno pred njegovim odhodom v »primitivni paradiz«, se je na svojih popotovanjih najbolj razveselil tistih

⁷ Ni nemogoče, da je avtor poznal monografijo Suzukija Tsunenorija (1853–1938) *Nan'yō tanken jikkō*, ki je mikronezijske staroselce opisoval kot lene, uporne, nemoralne itn. (Kleeman 14–5).

⁸ Kot ugotavlja Ochnerjeva (41), je Nakajima menil, da staroselcev niti ni treba pretirano izobrazevati, saj je večina odraslih tako ali tako fizičnih delavcev, ki bi jim morebitna »previsoka« izobrazba odstrla pogled na njihov beden družbeni položaj in jih pahnila v nesrečo.

⁹ Oddaljeni svetovi »so kajpada povečali priložnosti za nove spolne izkušnje, zaradi česar so postali za evropsko domišljijo oboje, zanimivi in grozeči,« razmišlja Ania Loomba (162).

krajev in prizorov, ki so se skladali z literarnimi podobami, trdi Tierney (153). Čeprav se v svojem (pretiranem) navduševanju nad »eksotičnostjo« in »prvinskostjo« oddaljenih svetov ni bistveno razlikoval od številnih sodobnikov, tako pisateljev kot potopiscev, med njimi tudi Alme Karlin (glej Senica 77), je preveč poenostavljeno trditi, da so nanj vplivale zgolj evrocentrične ideje o večvrednosti v primerjavi s koloniziranimi. Nakajimova percepcija koloniziranih »drugih« je bila skupek, sestavljen iz raznolikih podob, prevzetih iz Stevensonovih zapisov, japonskih igranih filmov in mang – Tierney (167–168) k temu dodaja še dokumentarne filme –, ki so bile nedvomno tudi same navdahnjene s prepričanji o superiornosti »belih« kolonialnih osvajalcev, med katere so se prištevali tudi številni japonski intelektualci in politični voditelji.¹⁰

Tierney (161) Mariyan označi za episodic work, v katerem se pravzaprav nič ne zgodi. Osrednje osebe so tri, in sicer prvoosebni pripovedovalec, njegov dober prijatelj H in staroselka Mariyan, ki jo pripovedovalec prvič sreča pri H doma. Pripovedovalec se opiše kot kolonialni uradnik, ki zavoljo svojega ekscentričnega značaja nima na otoku razen gospoda H nobenega prijatelja. V tem liku je Nakajima najverjetneje upodobil kiparja, pesnika in ljubiteljskega etnografa Hijikato Hisakatsuja (1900–1977), ki je želel ubežati »civilizaciji« na Japonskem in se sprva naselil na Palau, vendar se je po dveh letih bivanja naveličal tudi tamkajšnjega življenja in se skupaj s tesarjem Sugiuro Sasukujem preselil na otoček Satawal, kjer je ostal kar sedem let (Shimizu 140). Za Tierneyja (163) je H mediator, in sicer v dveh pogledih: Nakajimi služi kot vir informacij o Mariyan, hkrati pa ga spoznava z domačinsko družbo in kulturo. Mariyan je opisana kot intelektuala, ki tekoče govori tako japonsko kot angleško in je pravi knjižni molj, saj je »bralec številka ena v Kororju, tudi če štejemo vse japonske prebivalce« (Tierney 169). Ob tem je zanimivo, da nobena od razprav, ki sem jih prebral o Mariyan, ne problematizira njenega zakonskega stanu, čeprav je ločenka. Kot zapiše Kathleen Uno (299), so namreč ženske na Japonskem v prvi polovici 20. stoletja veliko težje dosegle formalno ločitev od zakonskega partnerja kot obratno, pri čemer se zdi, da je bila Mariyan tista, ki je v zakonu nosila hlače.

V svojih analizah novele *Mariyan* Tierney in drugi razlagalci zane-marjijo njeno šolanje v kolonialni metropoli, ki zagotovo ni bilo samo sebi namen. V nasprotju s Tokiem, kjer se je koncept modernosti vedno oblikoval v povezavi z Zahodom, so se prebivalci Okinave zgledovali po

¹⁰ Verjetno je Nakajima poznal tudi politične romane, ki so bili umeščeni v Nan'yō in na Japonskem precej priljubljeni konec 19. stoletja (glej Kleeman 13–14). Povečan interes za Nan'yō je torej sovpadal z naraščanjem zanimanja za Orient v domala celotni Srednji in Zahodni Evropi, ki se je po Baskarju (24) razmahnilo v zadnjih desetletjih 19. stoletja.

ostalnih prefekturah (*tafukén*), še posebej pa metropoli, trdi Ito Ruri (243). Upam si trditi, da je bila referenca mikronezijskih staroselcev identična tisti domačinov z Okinave, torej Tokio. Tako imenovan *yūgaku* oziroma študij v kolonialni metropoli, zapiše Ito Ruri (243), je bil na Okinavi še posebej priljubljen med dekleti, ki so izhajala iz družin, predstavnic kolonialnih elit, in Mariyan je po materini strani pripadala najuglednejši družini na Palauu (Tierney 164). Po eni strani jim je pomenil sredstvo samorealizacije, pobeg patriarhalnemu nadzoru doma, a je hkrati novim elitam omogočal reproducirati njihov družbeni status v koloniji (Ito 257). Izkušnja študija proč od kampanilističnega okolja jih je močno zaznamovala, saj so pridobile znanje in izkušnje, ki jih v domačem okolju ni bilo mogoče.

Podobno velja za Mariyan, ki je po mnenju prvoosebnega pripovedovalca kulturni hibrid. To je najbolj očitno v opisu občutkov, ki ga prevevajo ob nenapovedanem obisku njenega skromnega doma (Nakajima 83–84). Na mizi namreč opazi dve knjigi in ko si ju pobližje ogleda, ugotovi, da sta to *Izbrana angleška poezija* Kuriyagawe Hakusona in *Lotyjeva poroka*.¹¹ Spoznanje, da Mariyan angleške literature ne bere v originalu, ampak v japonskem prevodu, v njem vzbudi občutek pomilovanja (*itamashisa*). Zdi se, da je Nakajima pri tem popolnoma pozabil na lastno kulturno hibridnost, saj je bil več poznavalec tako kitajskih kot zahodnjaških literarnih klasikov (Kleeman 49), in na dejstvo, da je tudi sodobna japonska literatura hibrid, in sicer med vzhodnoazijsko in zahodnjaško literarno tradicijo (Nakamura, »Colonizer« 27). Še več, popolnoma je zanemaril dejstvo, da je Mariyan pravzaprav uspešen primer kulturne asimilacije, ki jo je japonski imperij vsiljeval imperialnim podložnikom (Nakamura, »Colonizer« 32), čeprav je bil v Mikronezijo poslan prav z namenom, staroselcem vcepiti občutek pripadnosti imperiju (Komori 230).

Pripovedovalec ponovno pomilovaje gleda na Mariyan, ko jo ob neki drugi priložnosti vidi nositi kratke rokave in visoke pete (Nakajima 87). To ni posebej presenetljivo, saj je bila obleka oziroma manko slednje poleg fiziognomije v kolonialnih imperijih pomembnejši označevalec razlik med kolonizatorjem in koloniziranim kot jezik (Colás 150). Mimikrija ga moti tudi pri samem Kororju, ker so domačini očitno prevzeli estetske norme kolonialne metropole (Nakajima 81). Z njegovim opisom želi bralcu sporočiti, sodi Nakamura Kazue (»Colonizer« 35), da je Koror odvrtno mesto, ki ne pripada niti civiliziranemu niti neciviliziranemu svetu, ampak je nekaj vmes: obrabljena kopija civilizirane kulture na obrobju

¹¹ Kuriyagawa Hakuson (1880–1923) je bil japonski literarni teoretik, Pierre Loti pa je bil pisateljski psevdonim francoskega mornariškega častnika Julienu Viauda (1850–1923).

civilizacije. Pripovedovalec torej mešanje različnih estetskih prvin doje- ma kot ponaredek oziroma omadeževanje, meni Tierney (170), vendar ni bil Nakajima v svojem odnosu do koloniziranih in njihovega okolja nobena izjema. Kot ugotavlja Ann Stoler (134), je uradnike vseh koloni- alnih imperijev najbolj begalo vprašanje hibridnosti, nejasnih klasifikacij in meja: »Kaj storiti z mešanim prebivalstvom, čigar dvoumno pozicio- niranje in identificiranje bi jih lahko naredilo bodisi nevarne nasprotnike bodisi učinkovite privržence države, je bilo osrednje vprašanje kolonilnega projekta na splošno.«

Mogoče bi lahko Nakajimi očitali, zakaj se je poistovetil z »belim gos- podarjem« Stevensonom (Nakamura, »Colonizer« 36, 38), saj bi si lahko vendar izbral diametralno nasprotno pozicijo in se v odnosu do Mariyan ter ostalih Mikronezijcev, ki so bili močno zbegani zaradi dvomov o lastni kulturni identiteti, poistovetil s koloniziranimi, kot je to v svoje delu storil njegov predhodnik Shiga Shigetaka (1863–1927) (Tierney 157). Vendar menim, da nam Nakajimova percepcija koloniziranih Mikronezijcev le še enkrat več eksplicitno potrди Saidovo (14) razmišljanje, da literarna dela niso avtonomna, ampak vedno vpeta v čas nastanka. Nakajima je namreč *Mariyan* pisal na vrhuncu japonske imperialne ekspanzije, medtem ko je Shiga svoje delo objavil v osemdesetih letih 19. stoletja, ko so vladajoče elite v Tokiu japonski imperij šele konstruirale in ga umeščale na svetovni geostrateški zemljevid sveta.

Toda slednje ne pomeni, da pisatelje mehanično determinirajo ideolo- gija, družbeni razred in ekonomska zgodovina, ampak je razmerje dialek- tično, saj literati s svojim ustvarjanjem (so)oblikujejo zgodovino družbe, v kateri živijo, ta pa obenem *vice versa* vpliva tudi nanje, meni Said (xxii). Takšno razmišljanje se potrди v osrednjem delu Nakajimove novele, ko se zgodi nepričakovan prelom s stereotipiziranimi reprezentacijami »kolonizi- ranih drugih«, ki ga Nakamura Kazue (»Mariyan« 91) tolmači kot nekakšen začetek japonske postkolonialne književnosti, saj za Jeffsa (»Kdaj« 477) »[p]odrejeni neha biti podrejen takrat, ko je polni subjekt svojega lastnega govora, dejanj in želja«. Mariyan se namreč v nekem pogovoru odkrito upre reprezentacijam v romanu *Lotijeva poroka* z besedami: »Seveda ne vem, kaj se je nekoč dogajalo v Polineziji, vendar je težko verjeti, da bi se takšne stvari lahko pripetile« (Nakajima 84).

Čeprav bralec ne izve natančno, kaj jo je spodbudilo h kritiki (Ochner 49), je očitno, da Mariyan ne graja le popačenih predstav zahodnjakov o Oceaniji, ampak izpostavlja tudi izkrivljen pripovedovalčev pogled nanjo, meni Tierney (175). Zatorej je po njegovem mnenju Nakajima v nekate- rih pogledih že znanilec postkolonialnega obdobja, ki je na Japonskem sledilo kmalu po njegovi smrti, čeprav je predvsem literat poznega impe-

rialnega obdobja (Tierney 149). Podobno Sudō Naoto (*Nanyo* 87, 97–98) ocenjuje, da Nakajimove novele, umeščene v *Nan'yō*, hkrati poseebljajo in spodkopavajo japonske orientalistične reprezentacije staroselcev, zato je zanj Nakajima zastopnik japonske postkolonialnosti že v obdobju totalne vojne (»Colonial«).¹² Zanimivo pri tem je, da je le nekaj let pred pripoznanjem domnevne Nakajimove postkolonialnosti, in sicer sredi osemdesetih let preteklega stoletja, Nobuko Miyama Ochner (53) Nakajimo označila za predhodnika eksistencializma, ki je v japonski književnosti postal vpliven v povojnem obdobju.

»Znanilec japonske postkolonialne književnosti«

Na začetku 21. stoletja je ugotovitev o pomembnem vplivu imperialne izkušnje na francosko, angleško, ameriško ali rusko besedno umetnost splošno sprejeta (glej Said 60),¹³ zato je treba tudi japonsko ponovno premisliti v luči imperialne ekspanzije. Tesne vzajemnosti med japonskim imperijem in japonskim leposlovjem najmanj druge polovice 19. in prve polovice 20. stoletja se zaveda marsikateri literarni zgodovinar na Japonskem, zato je v zadnjih dveh desetletjih nastalo kar nekaj razprav, ki si prizadevajo prevrednotiti poglede na sodobno japonsko književnost (Nakamura, »Colonizer« 30). Pri tem se v izboru literarnih umetnin, ki si zaslužijo posebno pozornost, precej često pojavljajo kratke zgodbe Nakajime Atsushija o Mikroneziji, ki so še v drugi polovici osemdesetih let 20. stoletja veljale za mediokritetne (Ochner 48). A novejša Nakajimova literarna resurekcija ni prva po njegovi smrti. Ker je ob izbruhu sovražnosti s Kitajsko v drugi polovici tridesetih let preteklega stoletja veljal za marginalnega literata in ga posledično nikoli niso mobilizirali v »pisateljske brigade« (Kawamura 150; Kleeman 46),¹⁴ sta njegovi deli *Sangetsuki* in *Riryō*

¹² Nihče od Nakajimovih apologetov »postkolonialnosti« pri tem izrecno ne izpostavi dejstva, na katerega se dandanes vse prevečkrat pozablja, in sicer »da se orientalizem nahaja v pogledu na stvar in ne v stvari sami« (Baskar 25, op. 5).

¹³ A temu ni bilo vedno tako, opozarja Ania Loomba (76): »Humanistične literarne študije so se dolgo upirale ideji, da bi bila lahko književnost (ali vsaj dobra književnost) kakor koli povezana s politiko. To so utemeljevale bodisi s tem, da je preveč subjektivna, individualna in osebna, bodisi s tem, da je preveč univerzalna in transcendentna, da bi jo lahko omadeževali kakršni koli pristranski politični nazori. Zato se literarna kritika do pred kratkim z razmerjem med kolonializmom in književnostjo sploh ni ukvarjala.«

¹⁴ Imperialni uradniki so spodbujali potovanja pisateljev v kolonije japonskega imperija, da bi bralcem v metropoli odstirali življenje na imperialni periferiji (Kleeman 44). Zatorej tudi zanje velja trditev, ki jo za evropske književnike postavi Said (66), in sicer da so svoja umetniška dela vse do sredine 20. stoletja ustvarjali izključno z mislijo na domačo publiko, četudi so obravnavali kolonialno tematiko, ugibam.

po razpadu imperija naglo postali del srednješolskega kanona, saj sta bili politično sprejemljivi (glej Komori 228–229).¹⁵

Mogoče je k temu pripomoglo tudi dejstvo, da je Nakajima v svojem poslednjem eseju *Tako no ki no shita de* (Pod pandanusovo palmo) literarnim sopotnikom namignil, naj svojega ustvarjanja ne podredijo vojni propagandi (Ochner 52), kar je bil po mnenju Kawamure (151) tudi njegov osebni umetniški *credo*. Tierney (151) nasprotno trdi, da je h kanonizaciji največ prispeval njegov prijatelj iz študentskih let Kugimoto Hisaharu, visoki uradnik na ministrstvu za šolstvo, ki mu je priskrbel tudi službo na Palauu. Koliko so k vključitvi dveh Nakajimovih del v obvezno srednješolsko čtivo – v nasprotju z večino sodobnikov, ki so bili deležni proskripcije – prispevali dokaj benevolentni opisi koloniziranih,¹⁶ mi ni znano, a Nakajimova z izkušnjo življenja v kolonizirani Mikroneziji prežeta literarna besedila so morala na množične ponatise počakati še desetletja. Zadnjemu *boomu* so bili na Japonskem priča leta 2009, ko je minilo natančno sto let od pisateljevega rojstva. Čemu torej nenadno odkritje njihove domnevne neprecenljive umetniške vrednosti?

Kot ugotavlja Ania Loomba (76), »[l]iterarna dela ne krožijo med ljudmi zgolj zaradi svoje notranje kakovosti, temveč tudi zato, ker so del drugih institucij, kakršne so na primer tržišča ali izobraževalni sistemi.« Vendar se mi ob tem poraja vprašanje, kako neko literarno delo sploh postane del šolskega ali celo nacionalnega kanona. Marijan Dovič (*Slovenski pisatelj* 190) trdi, da je postopek precej kompleksen:

Posameznika, ki ima ambicijo postati literarni avtor, najprej ustavi uredniki; tako se mnogim sploh nikdar ne uspe dokopati do objave. Ko nekaj vendarle izide, se avtorja lotijo kritiki – pa še to le, če ima srečo –, in če sčasoma zbudi zadosten interes kritike in esejistike, ga postopoma v svoje znanstvene primeže stisne literarna zgodovina. Ta ga obdela, uvrsti (kategorizira) v slogovno in obdobjno formacijo, po potrebi ga tudi 'očedi' in ideološko prilagodi, asimilira. Šele potem se avtor in njegov tekst lahko pojavita v šolskih kurikulah, berilih, obveznih čtivih in maturitetnih listinah.

Nikolai Jeffs (»Zavzetost« 315–316) v svoji razpravi eksplicitno izpostavi, da je literarni kanon družbeni konstrukt, saj »kontekst določa, katero delo je 'veliko' in zakaj je veliko. Ničesar avtonomnega in zgolj estetskega ni v delu, zaradi česar bi bilo kanonično.« Umestitev določenih piscev in izpu-

¹⁵ Za Doviča (»Model« 79) je indoktrinacija, katere »najmogočnejši instrument je brez dvoma izobraževalni aparat, nepogrešljiva sestavina »učinkovitega oblikovanja stabilne kanonične tradicije«.

¹⁶ Dandanes izjemno čislani Natsume Sōseki (1867–1916) je imel precej odklonilen odnos do Kitajcev in vsega kitajskega.

stitev drugih iz literarnega kanona nima torej nič opraviti z »objektivno« izjemnostjo njihovih del, ampak pravzaprav služi ideološki legitimizaciji preteklosti in sedanjosti ter s tem veljavnih družbenih struktur. Braco Rotar (286) je v svoji kritiki še ostrejši: »Vemo, da se odbiranje dogaja v funkciji določenega cilja in v določenih razmerah, iz katerih izhaja povpraševanje in zaradi katerih je samo odbiranje možno; te razmere oziroma dominantni kulturni in ideološki agensi v njih podeljujejo odbirkom in njihovim kriterijem status nečesa samoumevnega, malone naravnega.«

Literarni kanon je torej podvržen nenehnim ideološkim prikrojevanjem in (zlo)rabam, zato menim, da je treba nadgraditi Juvanovo (391) misel o kanonu kot reprezentativni paradigmi »literarnega diskurza, ki nastaja zaradi selekcijskega delovanja izvedencev in 'navadnih' bralcev: gradijo ga tako institucije založništva, kritike, nagrajevanja, literarnozgodovinskega interpretiranja in klasificiranja kakor tudi plebiscit dolgega trajanja – trajna priljubljenost med bralci«. Če bi bil kanon dejansko nadideološki, razmišljam, bi verjetno za prvi postkolonialni deli na Japonskem obveljali Nakajimovi noveli *Junsa no iru fūkei* (Prizor s policistom), prvič objavljeni leta 1929, ali pa *D-shi shichigatsu jōkei* (Podobe mesta D v juliju), ki je bila izdana leto kasneje. Kot namreč izpostavlja Faye Kleeman (47), sta obe zgodbi umeščeni v kolonialno Korejo, poleg tega pa je pripovedovalec v obeh kolonizirani, kar je bilo za obdobje njunega nastanka precej nenavadno. Vendar obema kratkoproznima deloma »konsekracijo« najverjetneje preprečuje njuna sporna tematika, saj prvo problematizira zlorabe japonske policije v koloniji, medtem ko drugo opozori na nekatere absurdnosti japonske kolonialne politike na polotoku.

S pretiranim poudarjanjem domnevnega preloma z uveljavljeno reprezentacijo koloniziranih »drugih« v Mariyan se potrjuje Jeffsovo (»Zavzetost« 316–317) razmišljanje, da postkolonialni teoretiki, vključno s Saidom, ob vprašanju reprodukcije kolonialne nadoblasti privilegirajo pomen teksta (beri ideologije) na račun represivnega aparata države. V nasprotju s postkolonialno mislijo na Zahodu, ki po Jeffsu (»Kdaj« 469) za svoje predhodnike priznava nekdanje kolonizirane, med njimi najvišje vrednoti C. L. R. Jamesa (1901–1989), Aiméja Césaireja (1913–2008) in Frantza Fanona (1925–1961), japonski literarni teoretiki diskontinuiteto z uveljavljenimi literarnimi reprezentacijami »drugih« pripisujejo Nakajimi.¹⁷ Ob dejstvu, da ni nikoli javno izražal revolta nad brutalnostjo japonskih kolonialnih praks (Kleeman 54), jih je pa posredno preko Stevensona v *Hikari to kaze to yume* (Nakamura, »Colonizer« 34), medtem ko v lite-

¹⁷ Italijanska postkolonialna literatura, ugotavlja Moira Luraschi, je novejši pojav, tesno prepleten z naraščanjem števila migracij iz nekdanjih italijanskih kolonij v devetdesetih letih 20. stoletja.

ranih besedilih iz Mikronezije po mnenju Ochnerjeve (50) dejansko zavzame pozicijo »gledalca«, je omenjeno povečevanje seveda prvovrstna ideološka izbira.

Sodim, da je treba za ustrezno razumevanje tega pojava celotno dogajanje postaviti v novejši kontekst ponovnega odkrivanja Velikega japonskega imperija na Japonskem, ki ga izpostavljajo tudi različni avtorji (npr. Nakamura, »Colonizer« 28; Kleeman 3; Nishihara, »Said« 243 itn.).¹⁸ Kot eno od pomembnih spodbud zanj prenekateri navaja prvi prevod Saidovega *Orientalizma* v japonščino iz leta 1986 (Nishihara, »Said« 241) in smrt cesarja Hirohita leta 1989, ki je sovpadla z razpadom za mnoge zadnjega kolonialnega imperija, to je Sovjetske zveze. Obenem je treba invencijo prvega postkolonialnega pisca razumeti v luči dejstva, da se vsaj del političnih in akademskih elit na Japonskem še vedno dojema in svetovni javnosti reprezentira kot žrtev zahodnjaških velesil, ki so na državo odvrgle celo atomski bombi, in podobno kot Nakamura Kazue (»Colonizer« 31) posredno izraža dvom o nujnosti opravičila za zločine cesarske vojske nad koloniziranimi Azijci. A zgodovinski revizionizem in negacionizem na Japonskem nista novodobna pojava, njuni zametki v akademskih diskurzih segajo že v šestdeseta leta preteklega stoletja. Kljub temu se zdi, da sta v vseh družbenih poljih močnejše prisotna v zadnjih dveh desetletjih in pol, ko se država in njeni politični voditelji soočajo s stagnacijo nekoč osrednjega gospodarskega rivala ZDA, ki ji nikakor ni videti konca. V takšnih okoliščinah so teme iz domnevno veličastnega obdobja japonske preteklosti vedno prikladen način za odvrčanje pozornosti od vsakodnevnih težav prenekaterega volivca. Posledično se politične napetosti s sosednjima Kitajsko in Južno Korejo ne zmanjšujejo, ampak se znova pojavljajo vedno nova nerešena vprašanja, ki bi lahko po mnenju nekaterih eskalirala celo v oboroženi konflikt med Kitajsko in Japonsko.

Z vidika številnih južnokorejskih in kitajskih intelektualcev niso neproblematične niti akademske reprezentacije japonskega imperija. Menim, da z inauguracijo prvega postkolonialnega avtorja eminentni japonski literarni kritiki in njihovi pendantje na Zahodu Japonsko (ne)hote enačijo s »pravimi« koloniziranimi (beri žrtvami zahodnjaških imperijev v Afriki, Aziji in Ameriki), kar je najmanj precej moralno vprašljivo početje, saj je tudi Japonska ustvarila svoj lasten kolonialni imperij, ki je trajal skoraj osemdeset let. Dogajanje razumem kot lokalno različico »Alminega efekta«, ko v zadnjih dveh desetletjih na Slovenskem pretirano povečujemo literarno

¹⁸ Podobno neizogibnost po umestitvi kanonizacije kulturnih svetnikov v širši družbeni kontekst izpostavi Marijan Dovič (»Modek« 72), ko na primeru 19. stoletja zapiše, da je potrebno dogajanje »opazovati kot sestavni del širšega in bolj temeljnega sodanega procesa, namreč prebujanja in vzpona nacionalnih kultur«.

zapuščino celjske intelektualke in popotnice Alme Karlin (1889–1950), predtem dolga desetletja skoraj popolnoma prezrte in zapostavljene, le da je ideološka nuja odkrivanja »izjemnosti« Karlinove v domačem prostoru drugačna od tiste, ki zapoveduje definiranje »začetnika postkolonializma« na Japonskem.

Prvoosebni pripovedovalec zgodbo o Mariyan zaključuje po povratku v kolonialno metropolo, ko se z otožnostjo spominja dnevov, preživetih na Palauu (Nakajima 90). Mar ni bil potemtakem Nakajima Atsushi pravzaprav znanilec imperialne nostalgije – kar je po mojem mnenju zgolj druga stran kovanca pozicije žrtve –, ki smo ji dandanes priča na Japonskem (cf. Tierney 180–181)?

LITERATURA

- Baskar, Bojan. »Načini potovanja in orientalistično potopisje v avsto-ogrski provinci: primer Antona Aškercera.« *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 48.3/4 (2008): 24–35.
- Colás, Alejandro. *Empire*. Cambridge: Polity Press, 2007.
- Dovič, Marijan. *Slovenski pisatelji: razvoj vloge literarnega proizvajalca v slovenskem literarnem sistemu*. Ljubljana: Založba ZRC, 2007.
- – –. »Model kanonizacije evropskih kulturnih svetnikov.« *Primerjalna književnost* 35.3 (2012): 71–85.
- Howe, Stephen. *Empire: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2002.
- Ito, Ruri. »The 'Modern Girl' Question in the Periphery of Empire: Colonial Modernity and Mobility among Okinawan Women in the 1920s and 1930s.« *The Modern Girl Around the World: Consumption, Modernity, and Globalisation*. Ur. Alys Eve Weinbaum et al. Durham (N.C.) in London: Duke University Press, 2008. 240–262.
- Jeffs, Nikolai. »Edward W. Said: Zavzetost za svet.« E. W. Said, *Oblasti povedati resnico*. Ljubljana: Založba/*cf., 2005. 283–319.
- – –. »Kdaj, kje, zakaj postkolonialne študije.« *Zbornik postkolonialnih študij*. Ur. Nikolai Jeffs. Ljubljana: Krtina, 2007. 461–503.
- Juvan, Marko. »Kulturni spomin in literatura.« *Slavistična revija* 53.3 (2005): 379–400.
- Kawamura, Minato. *Nan'yō, Karafuto no Nihon bungaku* [Japonska književnost o Nan'yō in Južnem Sahalinu]. Tokio: Chikuma shobō, 1994.
- Kleman, Faye Yuan. *Under an Imperial Sun: Japanese Colonial Literature of Taiwan and the South*. Honolulu: University of Hawai'i Press, 2003.
- Komori, Yōichi. »Yuragi« no Nihon bungaku [»Kolebajoča« japonska književnost]. Tokio: Nihon hōsō shuppan kyōkai, 2002.
- Kramberger, Taja in Drago Braco Rotar. *Misliti družbo, ki (se) sama ne misli*. Ljubljana: Sophia, 2010.
- Lieven, Dominic. *The Russian Empire and Its Rivals*. London: Pimlico, 2003.
- Looma, Ania. *Kolonializem in neokolonializem*. Ljubljana: Orbis, 2009.
- Luraschi, Moira. »Beyond Words: Mirroring Identities of Italian Postcolonial Women Writers.« *Enquire* 2.1 (2009): 64–83.
- Nakajima Atsushi. *Nakajima Atsushi zenshū* 2 [Nakajima Atsushi: zbrana dela 2]. Tokio: Chikuma shobō, 2003.

- Nakamura, Kazue. »'Mariyan' ni kikitai« [Želela bi vprašati »Mariyan«]. *Gendaishi techō* 40.2 (1997): 87–91.
- . »Colonizer Colonized: A Critical Study of Colonialism and Modern Japanese Literature in the Light of South Pacific Literature in English.« *Colonizer and Colonized*. Ur. Theo D'haen in Patricia Krüs. Amsterdam in Atlanta: Rodopi, 2000. 27–41.
- Nishihara, Daisuke. »China as Japan's Orient: Writings and Paintings in the Taishō Period.« *Colonizer and Colonized*. Ur. Theo D'haen in Patricia Krüs. Amsterdam in Atlanta: Rodopi, 2000. 19–26.
- . »Said, Orientalism, and Japan.« *Alij: Journal of Comparative Poetics* 25(2005): 241–253.
- Ochner, Nobuko Miyama. A Japanese Writer in Micronesia: Nakajima Atsushi's Experiences of 1941–42. *Journal of the Association of Teachers of Japanese* 21.1 (1987): 37–58.
- Pagden, Anthony. *Peoples and Empires: A Short History of European Migration, Exploration, and Conquest, from Greece to the Present*. New York: Modern Library, 2003.
- Robertson, Jennifer. »Ethnicity and Gender in the Wartime Japanese Revue Theatre.« *War and Militarism in Modern Japan: Issues of History and Identity*. Ur. Guy Podoler. Folkestone: Global Oriental, 2009. 39–52.
- Rotar, Drago Braco. *Odbiranje iz preteklosti: okviri, mreže, orientirji, časi kulturnega življenja v dolgem 19. stoletju*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Založba Annales, 2007.
- Said, Edward W. *Culture and Imperialism*. New York: Vintage Books, 1994.
- Senica, Klemen. »Veliki japonski imperij v popotniških zapisih Alme Karlin.« *Zgodovina za vse: vse za zgodovino* 18.2 (2011): 70–79.
- Shimizu, Akitoshi. »Colonialism and the Development of Modern Anthropology in Japan.« *Anthropology and Colonialism in Asia and Oceania*. Ur. Jan van Bremen in Akitoshi Shimizu. Richmond: Curzon Press, 1999. 115–171.
- Stoler, Ann. »'Mixed-bloods' and the Cultural Politics of European Identity in Colonial Southeast Asia.« *The Decolonization of Imagination: Culture, Knowledge and Power*. Ur. Jan Nederveen Pieterse in Bhikhu Parekh. London: Zed Books, 1995. 128–148.
- Sudō, Naoto. »Colonial Mirror Images of Micronesia and Japan: Beyond the Tug of War between 'Americanization' and 'Japanization'«. *Postcolonial Text* 1.1 (2004). Splet 24. 10. 2014. <<http://postcolonial.org/index.php/pct/article/view/272/773>>.
- . *Nanyo-Orientalism: Japanese Representations of the Pacific*. Amherst (N.Y.): Cambria Press, 2010.
- Šmitek, Zmago. *Srečevanja z drugačnostjo: slovenska izkušna eksotike*. Radovljica: Didakta, 1995.
- Tierney, Robert. *Tropics of Savagery: The Culture of Japanese Empire in Comparative Frame*. Berkeley in London: University of California Press, 2010.
- Uno, Kathleen. »The Death of 'Mariyan Good Wife, Wise Mother'«. *Postwar Japan as History*. Ur. Andrew Gordon. Berkeley: University of California Press, 1993. 293–322.
- Yamashita, Shinji. »Somewhere in Between: Towards an Interactive Anthropology in a World Anthropologies Project.« *Dismantling the East-West Dichotomy: Essays in Honour of Jan van Bremen*. Ur. Joy Hendry in Heung Wah Wong. London: Routledge, 2006. 177–182.

Canonisation of Nakajima Atsushi: From the Margins of the Japanese Empire to Postcolonial Spotlight

Keywords: Japan literature / imperialism / postcolonialism / Micronesia / historical revisionism / collective memory / Nakajima, Atsushi

Although practically unknown outside Japan, Nakajima Atsushi (1909–1942) is sometimes labeled a forerunner of Japanese postcolonial literature even by some prominent Japanese literary historians. This fact is rather surprising for at least two reasons. Not only was Japan a colonial superpower for almost eighty years, but Nakajima also did not live to see the collapse of the Empire of Japan in 1945. As a teenager, Nakajima moved with his father to Keijō (now Seoul), the capital of Korea, which at that time was a Japanese colony. He was a bright student that showed his passion for literary pursuits while still in middle school. Nakajima wrote his first short stories while living in Korea; after moving back to the colonial metropolis, he could not stop dreaming about returning to the imperial periphery.

A few years before his premature death, Nakajima came across the literary works of Robert Louis Stevenson and instantly became an eager reader of the author. He even wrote a quasi-diary about this Scottish novelist. In addition to his recurring health problems, Nakajima's fascination with Stevenson was undoubtedly among the reasons why he decided to move to Koror, Palau, when he was offered a position as a supervisor for elementary-school textbooks. However, he very quickly realized that the tropical climate would not heal his chronic asthma. While visiting schools on neighboring islands, he gradually realized that the Japanese colonial policy was focusing on the wrong aspects of the lives of the colonized people. In his diaries and letters to his family, he was critical of the Japanese colonial policies, yet he never directly opposed the imperial elites in Tokyo. In my opinion, Nakajima's recent rediscovery should be placed in the broader perspective of the rediscovery of the Japanese imperial past after Hirohito's death in 1989—which, on the other hand, did not end the widespread belief among the Japanese that in the first half of the twentieth century they were actually victims, and not victimizers.